

Keresztnevek: A Zemplén vármegyei úrbéri összeírók közül négy-négy nemes viselt *Andreas, Antonius*, ill. *Ladislaus* nevet, hárman pedig *Emericus* nevet; a *Joannes, Josephus, Franciscus* nevek kétszer fordulnak elő.

UDVARI ISTVÁN

18. századi adatok a szepességi gorálok névszótárához

1772–1773-ban Szepes megye 206 településén történt meg az úrbérrendezés. Az ún. gremiális helységeken kívül Mária Terézia személyes parancsára a rendezést véghezvitték a lengyel zálogból kiváltott 13 városban, s a lublópodolini uradalomban is. Végrehajtották a regulációt az ún. szepesi Kis megyében vagyis a nemes X. lándzsások felső székében is¹.

160	gremiális település
13	szepesi város
19	lubló és podolini uradalmakhoz tartozó település
14	ún. X. lándzsás falu
<hr/>	
206	község és város

A magyar Országos Levéltárban 165 Szepes vármegyei helység 9 kérdőpontra adott válaszait találjuk meg. A lengyel zálogból kiváltott helységek fassioi, s mintegy 20 további település válaszai elkallódtak. Az Országos Levéltárban megőrzött 165 szepesi fassio nyelvileg a következőképpen oszlik meg:

szlovák nyelvű:	148
német nyelvű:	17
összesen:	165

Másutt már rámutattam arra, hogy az úrbérrendezés folyamán a szlovák nyelv alkalmazási köre bővebb volt, mint más magyarországi nyelvek, meg-egyezett a német és a magyar nyelvek jogkörével². Bár az összeírók az ún.

¹ REBRO KAROL, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku. Bratislava, 1959. 82–83, 161–190; az úrbérrendezés szepesi vonatkozásaiából ld. még UDVARI I., Szepességi falvak kapcsolata Tokaj-Hegyaljával a XVIII. század végén (Adatok a szlovák–magyar és ruszin–magyar interetnikus kapcsolatokhoz.): BENCsik JÁNOS (szerk.): Tokaj és Hegyalja. 1. Miskolc, 1989. 102–115.

² Vö. UDVARI I., Adatok Hegyalja és a zempléni szlovák valamint ruszin falvak kapcsolatainak történetéhez: BENCsik J.–VIGA GY. (szerk.): A hegyaljai mezővárosok történeti néprajza. 1.

kilenc kérdőpontra adott válaszokat tartoztak világosan, érthetően, népnyelven lejegyezni és visszaolvasni a jobbágyok képviselőinek, a szepességi ruszin községekben e rendelkezést praktikus okok miatt nem tartották be. Sáros, Zemplén és Ung vármegyéék ruszin községeihez hasonlóan a szepesi ruszinok is szlovák nyelvű urbáriumokat és nyomtatott tabellákat kaptak, az előbbieken a kézzel történt bejegyzések is szlovák nyelvűek. A kilenc kérdőpontra adott válaszokat a lengyel nyelvjárást beszélő, szlovák azonosságtudattal rendelkező gorál falvakban is szlovák nyelven jegyezték le. E sajátos lokális identitással bíró falvakat a 18. századi népességösszeírások szinte kivétel nélkül szlováknak tüntetik fel. A lengyelországi gorál falvak népessége a legutóbbi időig a szlovák nyelvet tekintette nyelvének¹.

Az úrbérrendezés során készült Szepes vármegyei névösszeírások tükrében egy és azonos időpontban négy – a szlovák, a német, a ruszin, és a gorál (lengyel) – névadási rendszer is összevethető. Idézzük fel az 1773-as *Lexicon locorum Szepes vármegyére* vonatkozó adatait.

A *Lexicon locorum Szepes vármegyére* vonatkozó összesítő adatai²

helységnevek száma:	157
községek száma:	147
mezővárosok száma:	10
katolikus parochiák száma:	11
tanítók száma:	118
német helységek száma:	20
szlovák helységek száma:	123
ruszin helységek száma:	14

A *Lexicon* által jelzett szlovák, német, ruszin és a *Lexicon* által fel nem tüntetett gorál (lengyel) települések keresztnévei a Szepesség konkrét alrégióiban bizonyára eltérő módon, de hatással voltak egymásra. E kölcsönhatás mértékének és mélységének megállapítása külön tanulmányt igényel.

A szakirodalom a Szepességben közel ötven gorál-lengyel települést jelez. Ezek közül ma 14 Lengyelországhoz tartozik, a többi pedig Szlovákiához. A Magyar Országos Levéltárban kilenc *lengyelországi szepességi gorál* falu úrbérrendezési anyaga őrződött meg, melyből az ún. kilenc kérdőpontra adott

Miskolc, 1988. 48–60.; Vö. UDVARI I., Mária Terézia korabeli Szepes és Zemplén vármegyei szlovák nyelvű bevallások lexikai hungarizmusai. Nemzetközi Szlavisztikai Napok II. Szerk. GADÁNYI K. Szombathely, 1988. 429–441.

¹ Erről részletesen ld.: SOWA FRANCISZEK, System fonologiczny polskich gwar spiskich. Wroslaw–Warszawa–Kraków, 1990. 7–23; JÚLIA DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, Goralské nárečia. Bratislava, 1993.; SERVÁTKA M., Výsledky doterajšieho bádania slovenského jazyka v Pol'sku. Slavica Slovaca. 1993. 1–2. 228–235.

² Vö. *Lexicon universorum Regni Hungariae locorum populosorum...* Budapest, 1920. 312.

feleletek és a névösszeírások egy részét a Vasvári Pál Társaság Füzetei 12. kötetében tettem közzé (Nyíregyháza, 1994).

Az alábbiakban a *szlovákiai gorál* falvak Mária Terézia-korabeli úrbéres népesség, tulajdonképpen a háztartásfők keresztnéveit mutatom be. Az úrbérrendezés során felvett különböző névjegyekben a keresztnévek vagy kanonizált, hivatalos latin alakban vagy népi gorál formában szerepelnek¹. E helyen, lentebb a népi keresztnévi alakokat feltüntető összeírások adatait összegzem. A további összevethetőség okán megadom az egy-egy kanonizált latin névhez tartozó formák előfordulásának összességét. A feldolgozott névjegyzékben ismét hangsúlyozom, gorál népi formák dominálnak, viszonylag kevés a latin vagy latinos névváltozatok száma.

A népi keresztnévek jelentősebb része magyar helyesírással került lejegyzésre, de több esetben tetten érhető a cseh, lengyel, latin helyesírás hatása is. *Pl. Jasek* <lat. *Joannes* – *Jassek, Jašek*; *Macsek* <lat. *Matthias* – *Maček, Maczek*; *Josef* <lat. *Josephus* – *Jošef, Jossef, Joseph, Josseph*; stb.

A keresztnéveket az alábbi gorál falvak úrbérrendezési összeírásából gyűjtöttem ki:

Magyar név	Szlovák név	Lengyel név
Szepesófalu	<i>Spišská Stará Ves</i>	<i>Spiska Stara Wieś</i>
Lechnic	<i>Lechnica</i>	<i>Lechnica</i>
Lesznic	<i>Lesnica</i>	<i>Leśnica</i>
Haligóc	<i>Haligovce</i>	<i>Haligowce</i>
Richvald	<i>Veľká Lesná</i>	<i>Rychwald (Wielka Leśna)</i>
Mátyásfalva	<i>Matiašovce</i>	<i>Maciaszowce</i>
Hanusfalva	<i>Spišské Hanušovce</i>	<i>Hanuszowce</i>
Gibel	<i>Zálesie</i>	<i>Gibel</i>
Relyova	<i>Rel'ov</i>	<i>Relów</i>
Hagi	<i>Hágy</i>	<i>Hagi</i>
Kisfrankova	<i>Malá Franková</i>	<i>Frankowa Mała</i>
Nagyfrankova	<i>Veľká Franková</i>	<i>Frankowa Wielka</i>
Zsdiar	<i>Ždiar</i>	<i>Żdziar</i>
Landok	<i>Lendak</i>	<i>Lendak</i>
Krig	<i>Vojňany</i>	<i>Wojniany</i>
Alsóružsbach	<i>Nizné Ružbachy</i>	<i>Družbaki Niżné</i>
Lackova	<i>Lacková</i>	<i>Lackowa</i>

¹ Vö. UDVARI ISTVÁN, Lengyelországi szepességi falvak népelete Mária Terézia korában. Adatok a gorálok névszótárához, gazdaság-, és társadalomtörténetéhez. Vasvári Pál Társaság Füzetei 12. sz. Nyíregyháza, 1994. 45–55, 64–65.

Magyar név*Forbasz**Újlubló**Pilhof**Kacse***Szlovák név***Forbasy**Nová Ľubovňa**Pilhov**Kače***Lengyel név***Forbasy**Nowa Lubowia**Pilchów**Kacze*

Előforduló nevek száma: 49

Előforduló névváltozatok száma: 142

Névváltozatok összessége: 1264

Egy névre eső névváltozatok átlaga: 2,89

A gorál-lengyel nyelvjárásokról elmondható, hogy több nyelv elemeit szintetizálták magukba, s a szlovákok irodalmi nyelvének hatása alatt fejlődtek. Az interetnikus kapcsolatok tükröződnek az alapjában véve lengyeles jellegű keresztnevekben is, így pl. Joannes alakváltozatai között szereplő *Vanyó*, *Ivan* ruszin (ukrán), a *Jan*, *Janko* pedig szlovák hatást mutat. A Laurentius változatai közül a *Vavrinec* szlovák, a *Lorinc*, *Lovrinc* magyar eredetű.

Adalbertus,		<i>Andek</i>	2	<i>Kristof</i>	1
Albertus		<i>Antoni</i>	1	Daniel (Dániel)	1
(Adalbert, Al-		Augustinus		<i>Danko</i>	1
bert)	123	(Ágoston)	4	Demetrius	
<i>Vojtek</i>	120	<i>Augustin</i>	4	(Demeter)	1
<i>Vojcsek</i>	2	Bartholomeus		<i>Demko</i>	1
<i>Vojtko</i>	1	(Bertalan)	19	Elias (Eliás)	2
Adamus (Ádám)	8	<i>Bartek</i>	18	<i>Ilyko</i>	1
<i>Adam</i>	8	<i>Bartko</i>	1	<i>Illasz</i>	1
Alexander (Sándor)	2	Benedictus		Emericus (Imre)	4
<i>Sandor</i>	1	(Benedek)	1	<i>Imre</i>	3
<i>Alexander</i>	1	<i>Benedik</i>	1	<i>Imris</i>	1
Andreas (András)	91	Blaseus (Balázs)	8	Fabianus (Fábián)	2
<i>Jandrek</i>	60	<i>Blazek</i>	6	<i>Fabian</i>	2
<i>Onda</i>	19	<i>Blazsek</i>	1	Fedor (Fedor)	3
<i>Onder</i>	3	<i>Blazik</i>	1	<i>Fedor</i>	2
<i>Jendek</i>	3	Carolus (Károly)	1	<i>Fedorek</i>	1
<i>Andro</i>	1	<i>Karol</i>	1	Florianus (Flórián)	1
<i>Andras</i>	1	Casparus (Gáspár)	6	<i>Florek</i>	1
<i>Andrej</i>	1	<i>Kasper</i>	5	Franciscus (Ferenc)	34
<i>Ondrej</i>	1	<i>Gaspar</i>	1	<i>Franek</i>	27
<i>Jenda</i>	1	Cristophorus (Kris-		<i>Franko</i>	3
<i>Andreas</i>	1	tóf)	23	<i>Ferenc</i>	2
Antonius (Antal)	6	<i>Kris</i>	15	<i>Ferko</i>	1
<i>Antek</i>	3	<i>Krizs</i>	7	<i>Fercko</i>	1

Gabriel (Gábor)	2	Laurentius (Lőrinc)	28	<i>Peter</i>	2
<i>Gabris</i>	1	<i>Vavrek</i>	24	Philipus (Fülöp)	3
<i>Gaber</i>	1	<i>Vavrinec</i>	1	<i>Filip</i>	3
Georgius (György)	13	<i>Wowrziniec</i>	1	Robertus (Róbert)	1
<i>Juro</i>	4	<i>Lovrinc</i>	1	<i>Bobek</i>	1
<i>Jurek</i>	3	<i>Lorinc</i>	1	Sebastianus	
<i>Jurko</i>	3	Lucas (Lukács)	4	<i>(Sebestyén)</i>	15
<i>Jorko</i>	2	<i>Lukacs</i>	2	<i>Szobek</i>	12
<i>Jorek</i>	1	<i>Lucas</i>	2	<i>Sebastian</i>	3
Gregorius (Gergely)	4	Martinus (Márton)	58	Simeon (Simon)	15
<i>Gres</i>	2	<i>Martin</i>	29	<i>Simek</i>	12
<i>Gregor</i>	1	<i>Marcin</i>	16	<i>Simon</i>	9
<i>Hric</i>	1	<i>Marcsin</i>	9	Stanislaus	
Ignatius (Ignác)	2	<i>Marton</i>	4	<i>(Stanislaus)</i>	21
<i>Ignac</i>	1	Matthias (Mátyás)	116	<i>Stasek</i>	10
<i>Hnat</i>	1	<i>Macsek</i>	75	<i>Stas</i>	6
Jacobus (Jakab)	108	<i>Macso</i>	14	<i>Stanek</i>	1
<i>Kuba</i>	94	<i>Matisz</i>	10	<i>Stasik</i>	1
<i>Jakub</i>	9	<i>Macsej</i>	7	<i>Stasko</i>	1
<i>Jacko</i>	4	<i>Matus</i>	5	<i>Stancel</i>	1
<i>Jakob</i>	1	<i>Mathias</i>	3	<i>Stanislav</i>	1
Joachim (Joákim)	1	<i>Matej</i>	1	Stephanus (István)	15
<i>Jakim</i>	1	<i>Maco</i>	1	<i>Stefan</i>	8
Joannes (János)	161	Melchior (Melchior)	4	<i>Stefko</i>	6
<i>Jasek</i>	83	<i>Melcher</i>	4	<i>Stefek</i>	1
<i>Jon</i>	29	Michael (Mihály)	97	Thomas (Tamás)	52
<i>Janko</i>	16	<i>Michal</i>	58	<i>Tomek</i>	39
<i>Joan</i>	5	<i>Misko</i>	16	<i>Tomko</i>	9
<i>Vanyo (Vanio)</i>	4	<i>Miso</i>	14	<i>Tomas</i>	4
<i>Jantek</i>	15	<i>Michael</i>	3	Tobias (Tóbiás)	2
<i>Jancsek</i>	2	<i>Michol</i>	3	<i>Tobis</i>	2
<i>Jassek</i>	2	<i>Mihok</i>	2	Urbanus (Urbán)	3
<i>Hancsel</i>	1	<i>Mis</i>	1	<i>Urban</i>	3
<i>Ivan</i>	1	Nicolaus (Miklós)	10	Valentinus (Bálint)	16
<i>Jacsek</i>	1	<i>Mikolaj</i>	9	<i>Valek</i>	14
<i>Jas</i>	1	<i>Miklus</i>	1	<i>Valcsek</i>	1
<i>Jan</i>	1	Paulus (Pál)	50	<i>Valko</i>	1
Josephus (József)	63	<i>Pavel</i>	38	Vicentius (Vince)	1
<i>Josek</i>	39	<i>Pavol</i>	10	<i>Vinko</i>	1
<i>Jozek</i>	24	<i>Palko</i>	2		
Kasimirus (Kázmér)	13	Petrus (Péter)	13		
<i>Kazmér</i>	8	<i>Petrek</i>	9		
<i>Kazso</i>	1	<i>Petro</i>	2		
<i>Kazimir</i>	4				

UDVARI ISTVÁN